

Sygn. akt I ACa 831/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 sierpnia 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie, I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Bogdan Radomski (spr.)
Sędzia:	SA Walentyna Łukomska-Drzymała
Sędzia:	SA Ewa Mierzejewska
Protokolant	protokolant sądowy Anna Kłos

po rozpoznaniu w dniu (...) 2018 r. w Lublinie na rozprawie

sprawy z powództwa H. O., K. O., K. K.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.

o zapłatę

na skutek apelacji powodów od wyroku Sądu Okręgowego w (...) z dnia(...) r. sygn. akt(...)

I. oddała apelację;

II. zasądza od K. K. na rzecz (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. kwotę(...) złotych tytułem kosztów postępowania odwoławczego;

III. nie obciąża powodów H. O. i K. O. kosztami postępowania odwoławczego;

IV. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w (...) adwokatowi T. W. kwotę (...)zł obejmującą należny podatek VAT tytułem pomocy prawnej udzielonej powodom H. O. i K. O. z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

I ACa(...)

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia (...)r. Sąd Okręgowy w (...) oddalił (nie obciążając kosztami) powództwo H. O., K. O. i K. K. przeciwko (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W. o zapłatę zadośćuczynienia z tytułu śmierci osoby bliskiej.

Za podstawę rozstrzygnięcia sąd przyjął następujące ustalenia i wnioski :

W dniu (...) w W. woj. (...) M. O. została potrącona przez (...) marki (...) nr rej. (...) kierowany przez Z. G.. Szła razem z(...). Był on świadkiem wypadku. Doznał drobnych obrażeń, które nie wymagały hospitalizacji. M. O. zmarła w dniu(...) nie odzyskawszy przytomności. Sprawca wypadku został skazany wyrokiem Sądu Rejonowego w (...) (...)

w R. z dnia (...) sygn. akt (...) Pojazd kierowany przez Z. G. miał niesprawny (...) Odpowiedzialność cywilna za sprawcę wypadku ponosi pozwany (...)

M. O. była c. powodów H. i K. (...) O. i (...) powódki K. K. . Miała (...) Zdała do (...) klasy liceum. Planowała dalszą naukę. Wypadek miał miejsce w czasie trwania (...) do C.. Sprawca wypadku nie kontaktował się z powodami. H. O. interesował się przebiegiem sprawy karnej kierowcy

H. i K. małż. O. po śmierci (...) otrzymali świadczenie z tytułu jej ubezpieczenia w szkole, które wypłacił (...) Zakład (...). Są (...) H. O. ma (...) lat. Otrzymuje (...). Ma dolegliwości wywołane (...) Choruje na (...). K. O. ma (...) lat. Otrzymuje (...) Dolega jej (...) Leczy się (...) Ponoszą koszty leczenia w kwocie około (...) Żyją bardzo skromnie.

K. O. doznała znacznej krzywdy emocjonalnej w postaci traumatycznej żałoby, którą przeżyła i doświadcza także obecnie. Codziennie chodzi na grób (...). Zachowała jej zdjęcia, książki i biżuterię. Ogląda je. Rozmawia ze zmarłą c.. Wsparcie znajduje w religii. Powódka zamartwia się, doświadcza przykrych myśli, poczucia przygnębienia, apatii i braku energii do życia. Powoduje to obniżony poziom sensu życia, rozpacz i pustkę psychiczną.

H. O. również codziennie odwiedza grób (...) Ukojenie psychiczne znajduje w religii, ale nadal przeżywa obrazy ze śmierci (...) Ogląda jej fotografie, przebywa w jej dawnym pokoju. U powoda nastąpiło zjawisko kontaminacji teraźniejszości do przeszłości. Zjawisko to wyzwała znaczne cierpienie psychiczne i nawrotowe przeżywanie żałoby. Charakterystyczny jest brak planów i celów życiowych. W doświadczeniach emocjonalnych powoda obecne są pustka, rozpacz psychiczna i egzystencjalna. Objawy te zamykają przed powodem perspektywę przyszłości powodując intensyfikację traumatycznych przeżyć. Powód w wyniku śmierci (...) doznał znacznej krzywdy emocjonalnej w postaci traumatycznej żałoby, którą przeżył i doświadcza także obecnie.

K. K. ma (...) lat. Ma wykształcenie wyższe (...) Pracuje i uzyskuje wynagrodzenie około (...) Jest mężatką (...) i ma (...). Mąż zarabia (...) W dniu wypadku (...) O wypadku dowiedziała się od sąsiadki. Pamięta (...) w szpitalu, jej zmienione ciało. W traumatycznych wspomnieniach powódki występują typowe dla silnego stresu luki pamięciowe. Lepiej pamięta obraz (...) w szpitalu, niż jej pogrzeb. Z (...) łączyły ją silne więzi psychiczne zapoczątkowane w dzieciństwie. Pamięta wspólne zabawy, przyzwyczajenia (...) Te wspomnienia generują u niej reakcję płaczu i znacznego napięcia psychicznego. Powódka w wyniku śmierci siostry doznała znacznej krzywdy emocjonalnej w postaci intensywnego cierpienia psychicznego, które przeżyła i doświadcza także obecnie.

Przed wniesieniem pozwu powodowie nie zgłaszali roszczeń pozwanemu.

W odpowiedzi na pozew, który potraktowano również jako zgłoszenie szkody, pozwany pismem z (...) odmówił wypłaty odszkodowania podnosząc zarzut przedawnienia roszczeń.

Sąd podniósł, że najbliższemu członkowi rodziny zmarłego przysługuje na podstawie art. 448 kc w związku z art. 24 § 1 kc zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę, gdy śmierć nastąpiła na skutek deliktu, który miał miejsce przed dniem (...) Ukształtowane i utrwalone w judykaturze Sądu Najwyższego jest stanowisko, że spowodowanie śmierci osoby bliskiej mogło stanowić naruszenie dobra osobistego członków rodziny zmarłego w postaci szczególnej więzi rodzinnej i uzasadniać przyznanie im zadośćuczynienie.

Uwzględniając datę zdarzenia, z którego powodowie wywodzili swoje roszczenia oraz zarzut przedawnienia podniesiony przez pozwanego sąd miał na uwadze, że przedawnienie roszczeń z czynów niedozwolonych w dacie zaistnienia zdarzenia z którego powodowie wywodzą roszczenia regulował art. 442 kc. zgodnie z którym roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym ulegało przedawnieniu z upływem lat trzech od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia. Jednakże w każdym wypadku roszczenie przedawniało się z upływem lat dziesięciu od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wyrządzające szkodę.

Przepis art. 442 kc uchylony został przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. (Dz.U.2007.80.538) zmieniającej m.in. ustawę z dnia 10 sierpnia 2007 r. wprowadzając jednocześnie przepis art. 442⁽¹⁾kc, który ma zastosowanie do roszczeń, powstałych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy (w dniu 10 sierpnia 2007r.), ale według przepisów dotychczasowych w tym dniu jeszcze nieprzedawnionych. Roszczenie powodów przedawniło się jednak przed wejściem z w życie obecnie obowiązującego art. 442⁽¹⁾kc i dlatego do roszczeń powodów nie ma on zastosowania, a tym samym nie ma zastosowania dłuższy bo 20 letni termin przedawnienia roszczeń przewidziany w tym przepisie. Bieg terminu przedawnienia roszczenia powodów należy liczyć od dnia zdarzenia tj. od(...), a nie od daty śmierci M. O. (tj. od 10 sierpnia 1997 r.) co sugerował pełnomocnik powodów. Przedawnienie nastąpiło zatem(...). tj. przed wejściem w życie art. 442⁽¹⁾kc.

Sąd podniósł, że gdyby roszczenia powodów nie było przedawnione to żądania H. O. i K. O. (po (...)) jako (...) winny być odpowiednio wysokie i żądane kwoty nie są wygórowane. Natomiast żądanie K. K., która utraciła jedyną(...) winno być niższe tj. w granicach (...)Nie mniej jednak skutecznie podniesiony zarzut przedawnienia skutkowało oddaleniem roszczeń.

W ocenie sądu podniesienie zarzutu przedawnienia nie stanowi nadużycia prawa w świetle art. 5 k.c. Nie było żadnej przeszkody, by powodowie zgłosili swoje roszczenia pozwanemu i dochodzili w okresie wcześniejszym. Powodowie już w dniu wypadku dowiedzieli się o szkodzie i o jej sprawcy. Wiedzę o przyczynach wypadku powzięli najpóźniej z treści wyroku (...) R. z dnia(...) Pomimo obowiązku niezwłocznego zgłoszenia szkody powodowie dopiero po (...) od zaistnienia wypadku wnieśli pozew, nawet nie kierując wezwania do zapłaty do pozwanego.

Powyższa analiza skutkowało oddaleniem powództwa. O kosztach między stronami sąd orzekł na podstawie art. 102 kpc, a o wynagrodzeniu pełnomocnika reprezentującego powodów z urzędu sąd orzekł na podst. § 6 pkt 7 i § 19 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (t.j. Dz.U. 2013.461).

Wyrok Sądu pierwszej instancji zaskarżyli powodowie. W apelacji z dnia 18 października 2018 r. zarzucili naruszenie art. 5 kc przez jego niezastosowanie, art. 120 § 1 kc przez błędne przyjęcie, że bieg terminu przedawnienia należy liczyć od dnia spowodowania wypadku tj. (...). podczas gdy skutek w postaci zgonu nastąpił w dniu (...)i termin ten winien być liczony od skutku, albowiem w tym dniu powstała szkoda. Apelacja zarzuca nadto błędne rozstrzygnięcie o kosztach za reprezentację z urzędu.

Wskazując na powyższe powodowie domagali się zmiany zaskarżonego wyroku przez uwzględnienie powództwa w całości, ewentualnie uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji. Domagali się również zasądzenia kosztów za obie instancje.

Pozwany w odpowiedzi na apelację domagał się jej oddalenia i zasądzenia kosztów postępowania odwoławczego.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje :

Apelacja nie jest zasadna.

Stan faktyczny ustalony przez sąd pierwszej instancji jest prawidłowy i dokonane ustalenia sąd odwoławczy przyjmuje za własne. Uzasadnienie sądu pierwszej instancji jest bardzo szczegółowe, wyczerpujące, zawiera rozważania co do wszystkich zebranych w sprawie dowodów i odnosi się do wszystkich istotnych w sprawie faktów. Prawidłowa jest również ocena stanu faktycznego pod kątem prawa materialnego, którą sąd odwoławczy również aprobuje.

Fakty w tej sprawie nie były przedmiotem sporu między stronami. Rozstrzygającą o kierunku orzeczenia merytorycznego była kwestia przedawnienia roszczenia, która przez sąd pierwszej instancji została zinterpretowana prawidłowo.

Odnosząc się do zarzutów zawartych w apelacji należy najpierw odnieść się do zarzutu naruszenia a art. 5 kc, gdyż ten zarzut podnoszony jest jako pierwszy. Nie jest to jednak zarzut zasadny. Prawidłowa jest ocena sądu pierwszej instancji iż nie można przyjąć, że w tej sprawie podniesienie przez pozwanego zarzutu przedawnienia jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Możliwość rozwiązania kolizji wartości polegającej na ochronie stosunków prawnych, chronionych instytucją przedawnienia, oraz wartości, jaką stanowi prawo pokrzywdzonego do uzyskania ochrony prawnej naruszonego dobra na podstawie art. 5 k.c. nie budzi sporu w judykaturze. Przepis ten ma jednak charakter wyjątkowy, wobec czego musi być stosowany ostrożnie i w wyjątkowych wypadkach oraz przy uwzględnieniu reguły, że jego podniesienie co do zasady nie stanowi nadużycia prawa podmiotowego. W tej sprawie wpływ czasu od daty zdarzenia do daty wystąpienia przez powodów na drogę procesu sądowego jest znaczny (18 lat), a powodowie nie wykazali żadnych okoliczności, które takie opóźnienie usprawiedliwiałyby. Wywody zawarte w uzasadnieniu apelacji na uzasadnienie tego zarzutu nie stanowią podstawy do przyjęcia odmiennej interpretacji.

Niezasadny jest również zarzut naruszenia art. 120 § 1 kc. Jakkolwiek zgodzić się należy ze skarżącymi, że roszczenia powodów jako pośrednio poszkodowanych powstały dopiero z chwilą śmierci bezpośrednio poszkodowanej M. O. tj. z dniem (...)ale kwestia i czas powstania roszczeń powodów w tej sprawie nie ma znaczenia dla określenia daty przedawnienia roszczeń powodów. Również nie ma znaczenia data śmierci M. O. – jako czasu zaistnienia znamienia kwalifikowanego przestępstwa stypizowanego w art. 177 § 2 k.k.

Bieg terminu przedawnienia roszczeń powodów w tej sprawie należy ustalać zgodnie z obowiązującym w dacie zdarzenia brzmieniem art. 442 § 2 kc, w świetle którego „ jeżeli szkoda wynikła ze zbrodni lub występku, roszczenie o naprawienie szkody ulega przedawnieniu z upływem lat dziesięciu od dnia popełnienia przestępstwa bez względu na to, kiedy poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia”. Wypadek komunikacyjny z dnia (...) w wyniku którego śmierć poniosła M. O. był z punktu widzenia prawa karnego przestępstwem, a ściślej występkiem (art. 177 § 2 k.k. w zw z art. 7 k.k.). Przestępstwo to zostało dokonane w dniu (...), a nie w dniu(...), gdyż w tym dniu nastąpił jedynie skutek w postaci śmierci M. O., który jedynie zaostrzał odpowiedzialność karną sprawcy przestępstwa i „otwierał” roszczenia dla osób pośrednio poszkodowanych tj. dla powodów. Nie należy mylić faktu i czasu popełnienia przestępstwa ze skutkiem, który następuje w pewnym odstępie czasowym po działaniu sprawcy. Normy prawnej zawartej w art. 177 § 2 k.k. nie można rozpatrywać w oderwaniu od art. 177 § 1 k.k., gdyż art. 177 § 2 k.k. nie zawiera opisu wszystkich znamion przestępstwa jakim jest wypadek drogowy ze skutkiem śmiertelnym. Istotą każdego wypadku komunikacyjnego (znamionami statuującymi ten typ przestępstwa) jest naruszenie chociażby nieumyślnie zasad bezpieczeństwa w ruchu lądowym wodnym lub powietrznym, a nie śmierć osób biorących w tym zdarzeniu udział. Przestępstwo to jest popełnione również, gdy nikt nie zginie, natomiast śmierć jest jedynie skutkiem zaostrzającym odpowiedzialność karną.

Przechodząc po tych karnistycznych wywodach na grunt niniejszej sprawy stwierdzić należy, że skoro art. 442 § 2 kc stanowi, że „... roszczenie o naprawienie szkody ulega przedawnieniu z upływem lat dziesięciu od dnia popełnienia przestępstwa ...” to oznacza to iż w tej sprawie wszelkie roszczenia przysługujące osobom bezpośrednio i pośrednio (powodom) poszkodowanym przedawniły się w dniu(...) (art. 442 § 2 kc w zw z art. 112 kc) bez względu na to kiedy powstały roszczenia dla poszczególnych osób.

Nie zawsze i nie dla każdego uprawnionego roszczenie, któremu ustawa określa 10-letni termin przedawnienia jest rozciągnięte w pełni i równo przez 10 lat licząc od daty jego wymagalności. W obowiązującym w dacie zdarzenia art. 442 § 2 kc, z którego powodowie wywodzą roszczenia, termin przedawnienia został ograniczony bezwzględny terminem biegnącym od dnia popełnienia przestępstwa (a tempore facti) tj. w tej sprawie od dnia (...). Ponadto konstrukcja przepisów o przedawnieniu roszczeń z czynów niedozwolonych jest odmienna od ogólnej normy zawartej w art. 120 § 1 kc, gdyż odrywa się od wymagalności roszczenia (vide wyrok SN z 18 stycznia 2008 r. V CSK 367/07 – teza 3 - LEX Nr 371387) .

Wobec upływu terminu przedawnienia roszczeń powodów w dniu (...), a zatem przed wejściem w życie art. 442¹ kc (przed dniem 10 sierpnia 2007 r.,) powództwo jako przedawnione podlegało oddaleniu, gdyż art. 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 80 poz.538) nie ma w tej sprawie zastosowania.

Niezasadne są zarzuty co do rozstrzygnięcia o wynagrodzeniu pełnomocnika reprezentującego powodów z urzędu. W tej sprawie przy współuczestnictwie formalnym w sytuacji gdy pełnomocnik reprezentował dwie osoby to należne wynagrodzenie winno być ustalane na podstawie wartości roszczenia każdego z powodów tj. od roszczeń po 150.000 zł, a zatem zgodnie z oraz § 6 pkt 6 (a nie pkt 7 jak wskazał to sąd pierwszej instancji) rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (t.j. Dz.U. 2013.461) winny być to kwoty po 3.600 zł czyli łącznie 7.200 zł. Przepisy powołanego wyżej rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości nakazywały jednak uwzględniać (§ 2 tego rozporządzenia) również niezbędny nakład pracy adwokata i wkład pracy adwokata w przyczynienie się do wyjaśnienia i rozstrzygnięcia sprawy, a w tej sprawie praca adwokata z urzędu nie może być oceniona zbyt pozytywnie. W sprawie(...) rozpoznawał wniosek przed wszczęciem procesu. Postanowienie z 21 listopada 2014 r. nie rozstrzygało o całości wniosku, gdyż ustanowienie pełnomocnika nastąpiło tylko do sprawy o odszkodowanie (również bez określenia terminu w jakim sprawa winna być wytoczona), a nie zawierało rozstrzygnięcia co do żądania o zadośćuczynienie co uszło uwadze ustanowionemu pełnomocnikowi, który nie złożył stosownego wniosku o uzupełnienie, ani też składając pozew w tej sprawie nie złożył stosownego wniosku o zwolnienie od kosztów i ustanowienie adwokata również dla roszczenia o zadośćuczynienie. Ta okoliczność skutkowała tym iż pierwsza rozprawa w dniu 21 stycznia 2016 r. musiała zostać odroczone, gdyż należało wyjaśnić kwestie formalne związane ze skutecznością wniesienia pozwu i zakresu umocowania pełnomocnika, który reprezentował powodów na tej rozprawie. Ponownie złożony wniosek o zwolnienie od kosztów i ustanowienie adwokata został rozpoznany dopiero na kolejnej rozprawie w dniu 26 kwietnia 2016 r. W tych okolicznościach przyznanie adwokatowi reprezentującemu powodów z urzędu za pomoc prawną przed sądem pierwszej instancji kwoty 4.800 zł zamiast 7.200 zł należy uznać w rezultacie za prawidłowe rozstrzygnięcie i brak jest podstaw do jego zmiany w żądanym przez autora apelacji kierunku.

W świetle powyższego wyrok sądu pierwszej instancji jest prawidłowy, a apelacja powodów jako bezzasadna podlega oddaleniu.

Dlatego Sąd Apelacyjny w Lublinie na podstawie art. 385 kpc orzekł jak w wyroku. Sąd uznał za zasadny wniosek o zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego na rzecz pozwanego jedynie w zakresie powódki K. K. zasądzając wynagrodzenie należne pełnomocnikowi pozwanego na podstawie art. 98 § 3 kpc w zw z art. 99 kpc i § 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tekst jedn. Dz. U. z 2018 r. poz. 265). Co do pozostałych powodów to sąd uwzględniając ich sytuację materialną (niezbyt wysokie świadczenia emerytalne) oraz osobistą(...) uznał za zasadne nieobciążanie ich kosztami postępowania apelacyjnego na podstawie art. 102 kpc.

Walentyna Łukomska-Drzymała Bogdan Radomski Ewa Mierzejewska